

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

České Pohanství

Veronika Sluková

Bakalářská práce 2019

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika Sluková**
Osobní číslo: **H16077**
Studijní program: **B6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Název tématu: **České pohanství**
Zadávající katedra: **Katedra sociální a kulturní antropologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Student bude provádět terénní výzkum mezi vyznavači nových podob tzv. pohanství v České republice. Použije především kvalitativních metod sociální a kulturní antropologie.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

SOUKUP, M. Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii. Praha: Karolinum, 2014.

HENDL, J. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2008.

TOUŠEK, L. a kol. Kapitoly z kvalitativního výzkumu. Plzeň, 2015.

DOUŠEK, R. a kol. Úvod do etnologického výzkumu. Brno, 2014.

REICHEL, J. Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Grada, 2009.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Tomáš Boukal, Ph.D.

Katedra sociální a kulturní antropologie

Datum zadání bakalářské práce: **30. března 2018**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. března 2019**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Adam Horálek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2018

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše. Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 17. 6. 2019

Veronika Sluková

Poděkování

Touto formou chci poděkovat PhDr. Tomáši Boukalovi, Ph.D. za jeho vstřícnost, trpělivost a odborné rady, bez kterých by tato práce nikdy nemohla vzniknout. Rodině a přátelům, kteří mi věřili. Svému trpělivému partnerovi. A také svým respondentům, kteří se během výzkumu staly nejen mou inspirací ale hlavně přáteli. Ale především chci poděkovat své Babičce, která se již nedožila dokončení této práce. Děkuji za všechno.

Anotace

Cílem této bakalářské práce je zachytit, pomocí rozhovorů a zúčastněného pozorování, duchovní přesvědčení lidí navštěvujících pohanská setkání. V práci se zaměřuji na subjektivní pohled respondentů, jejich vnitřní přesvědčení a zároveň momentální vědomí toho odkud jejich přesvědčení pramení.

Klíčová slova: pohanství, nová náboženská hnutí, duchovní cesta, víra

Annotation

The aim of this thesis is to describe the nature of faith of pagan people on their gatherings through dialogues and observations. I focus on subjective view of respondents, their inner conviction and beliefs and current consciousness from which that conviction stems.

Keywords: paganism, new religious cults, spiritual path, faith

Obsah

0	Úvod	9
1	Metodologie výzkumu	10
1.2	Rozhovor	12
1.3	Terén výzkumu	13
1.4	Reflexe pozice výzkumníka v terénu	14
	1.4.1.1 Vztah výzkumníka k respondentům	14
	1.4.1.2 Vztahy ve skupině	16
1.5	Respondenti	17
	1.5.1 Způsob výběru	19
	1.5.2 Anonymizace respondentů	19
2	Současné pohanství	21
3	Postoje respondentů a duchovní cesta	23
3.1	Není pohan jako pohan	23
	3.1.1 Pohanství jako součást duchovní cesty	24
	3.1.2. Proč navštěvují pohanská setkání	24
	3.1.3 Kdy a co je dovedlo k pohanství	25
	3.1.4 Nejbližší pohanská tradice	26
	3.1.5 Víra ve více bohů	27
	3.1.5.1 Nejdůležitější bohové	28
	3.1.5.2 Osobní význam volby božstva	29
3.2	Alternativní jméno jako součást duchovní cesty	30
	3.2.1 Alternativní jméno v pohanské společnosti a jeho použití	32
3.3	Vlivy a zlomy	33
	3.3.1.1 Další myšlenkové směry	35

3.3.1.2	Knihy a filmy co je na cestě oslovily	36
3.3.1.3	Sci-fi a Fantasy	37
3.3.1.3.1	Ovlivnění víry sci-fi a fantasy tvorbou	39
3.4	Souhrnná tabulka	40
4	Závěr	52
5	Použitá literatura	53

0 Úvod

Původním záměrem této práce bylo blíže se seznámit s motivací a způsoby které volí čeští pohané na své duchovní cestě. Proto jsem začala pravidelně navštěvovat místní pohanská setkání. Setkání byla spíše komornější, do 15 lidí většinou přespolní nicméně časem se skupina ustálila na stálém počtu 6 lidí vyjma mě. Ty jsem zvolila jako své respondenty – kvůli navázané důvěře i možnosti, některá témata sledovat v širším časovém kontextu. V rámci svého výzkumu jsem zjistila že zdaleka ne všichni mají potřebu se identifikovat jako pohané.

Tato bakalářská práce je zaměřená na vnímání jednotlivců. Jelikož sami respondenti se z větší části nemají potřebu sami se identifikovat jako pohané, je diskutabilní, do jaké míry konkrétní rozhovory reprezentují názory pohanské komunity. Sama bych většinu svých respondentů zařadila do šedé zóny. Tedy značný překryv s pohanskými hodnotami, zájem podobná témata ale samotné vyhranění sama sebe jako pohana chybí. Z téhož důvodu se zdráhám je sama nazývat pohany. Nicméně nelze tvrdit že by tím jejich myšlenky ztrácely na výpovědní hodnotě, jelikož se sami mezi pohany pohybují – nejen že jsou sami pohanskými myšlenky ovlivňovaný, ale oni sami ovlivňují pohany ve svém okolí. Tím dochází k přirozenému prolínání dvou stran oddělených hlavně vlastním pojmenováním pro sebe sama.

1 Metodologie výzkumu

Jelikož cílem této práce je zachytit vnitřní přesvědčení respondentů zvolila jsem pro svůj výzkum fenomenologické zkoumání (Hendl 2005: 128). V tomto případě nejde přímo o prožitou zkušenost, ale systém přesvědčení, které se přímo váží na prožité zkušenosti a jejich interpretaci.

Nejdříve jsem navštívila terén tedy pohanské setkání.

Moje pozice v terénu byla úplný účastník (Hendl 2005:191) Při prvním vstupu do terénu jsem ještě nebyla rozhodnutá, zda budu tento výzkum realizovat, a proto tato pozice vyplynula sama o sobě ze situace. Zároveň mi to poskytovalo dobrou pozici pro pozorování. Mé pozorování tedy byly notnou dobu skryté, a postupně se odhalovalo jednotlivým lidem. Tedy neproběhl coming out přímo na místě ale při osobních rozhovorech. Naštěstí tento fakt nebyl přijat negativně a ve skrze si myslím že můj výzkum je interpretován spíš tak: Jsem stálý člen a zároveň píšu bakalářskou práci o pohanech, a ne že jsem student co se k nim přidal, aby je mohl zkoumat. Mezi těmito dvěma postoji je obrovská propast nedůvěry, která by tu mohla vzniknout a zabránit samotné realizaci jednotlivých rozhovorů. I proto jsem ráda že jsem do terénu už přišla vybavena mnohými poznatky ohledně pohanství samotného, tudíž jsem získala v očích skupiny poměrně dost pevnou pozici jako člověk, co se v těchto kruzích také pohybuje, tudíž moje zkoumání je jenom doplnění toho, kým jsem ne primární identitou v této skupině, a to je dobře. Jinak řečeno v rámci skupiny jsem si udržela primární identitu jako člověk zajímající se o duchovno nikoliv výzkumník zajímající se o duchovno. To by mohlo výsledky mohlo udělat neosobnější a obecnější, očesané o detaily.

Primárně jsem sledovala skupinu, druhotně i sebe jako výzkumníka a člena, kvůli tomu že jako účastník přirozeně mám vliv na ostatní účastníky. Zároveň jsem v tomto případě

považovala introspekci důležitou z toho důvodu, aby mi moje vlastní představy a poznatky, které mi dovolily se tak dobře etablovat do skupiny, nebránily v tom vidět i části o kterých jsem netušila.

Samotné pozorování probíhalo v přirozené situaci – setkání iniciované členkou české pohanské společnosti. Pozorování jsem nijak nestrukturovala.

S mojí pozicí úplného účastníka i přímo souvisí druh pozorování který jsem zvolila to bylo zúčastněné. V jeho rámci jsem se zapojila do všech aktivit pořádající či související s lokální skupinou (tj. oslavy, výlety, společné rituály, sambely) K osobním rozhovorům došlo téměř až rok poté co jsem pravidelně navštěvovala pohanské oslavy a seznamovala se s lidmi kteří jej také navštěvovaly.

Důvody pro použití zúčastněné pozorování lze shrnout do pěti bodů: 1: Přístup k informacím nedosažitelných pro outsidera. 2: Snížení rizika stylizace respondentů před antropologem. 3: Možnost objevení nových tematických oblastí a výzkumných otázek. 4: Předporozumění získaným etnografickým datům. 5: Dovoluje se zaměřit na jevy, jinak nestudovatelné.

(Bernard 2006: 354-356 in Soukup 2014: 95). Pro můj výzkum byly stěžejní především čtyři první body. Obzvlášť třetí, protože mě zcela zásadně donutil přehodnotit směr této práce. Jak už jsem zmínila původní záměr bylo zjišťovat jaké motivace a volby provádějí čeští pohané na své duchovní cestě, avšak v rámci svého zkoumání jsem zjistila že většina stálých návštěvníků naší dobré společnosti se za pohany nepovažuje. Někteří ani nemají vztah k polyteismus který mnoho autorů u pohanství považuje za singnifikantní pro novopohanské směr, a spíše se kloní k monoteismu či panteismu. Na základě toho jsem se začala více soustředit na to, čemu vlastně v oblasti duchovna respondenti věří.

V zúčastněném pozorování jsem splnila tři předpoklady, které vymezuje Martin Soukup ve své knize Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii. To jsou za prvé, být na místě. Za

druhé navázat vztah a získat si důvěru příslušníků skupiny. A za třetí strávit s nimi dostatek času. (Soukup 2006: 94)

1.2 Rozhovor

V rámci svého výzkumu jsem u jednotlivců zvolila syntézu strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami a neformálního rozhovoru (Hendl 2005:173): Tedy vypsal jsem si otázky, které v závislosti na odpovědích byly dále rozvedeny či upřesňovány pro další hlubší pochopení respondenta i tazatele. Ze všech rozhovorů byly pořízeny audionahrávky s vědomím respondentů.

Seznam otázek, či tematických okruhů, jak byly pracovně nazvány, je následující:

- Cítíš se být pohan? – Proč, se necítíš být pohanem, proč tedy navštěvuješ pohanská setkání?
- Co tě vlastně dovedlo na stezku pohanství?
- Co si myslíš že tě ovlivnilo na tvé duchovní cestě? A co tě ovlivnilo nejvíce – co byl největší zlom na tvé duchovní cestě?
- Máš nějaké alternativní jméno nebo přezdívku? Používáš jí mezi pohany? Proč právě tohle jméno? Jaký má význam?
- Kdy si se začal zajímat o pohanství? (Došel jsi k tomu skrz jiné náboženství...?)
- Co za knihy/filmy nebo myšlenkové směry tě nejvíce oslovily za tvou cestu?
- Máš rád nějaké fantasy knihy nebo filmy? Jaké? Myslíš, že tě některé ovlivnily v tvé víře? Proč nebo jak?
- Věříš ve více bohů?
- Který Bohové jsou pro tebe nejdůležitější? A proč? (osobní vztah, vize, patronát?)
- Proč sis vybral tyto konkrétní božstva? Myslíš, že je to spíš ideál, kterého chceš dosáhnout, a nebo odraz toho kým jsi teď?

- Jaké hodnoty jsou pro tebe důležité? (příroda, úcta k předkům)
- Jaká z pohanských tradic je ti nejbližší a proč?

Každý z rozhovorů je nicméně jedinečný ve smyslu, že každý respondent kladl důraz na trochu jiná témata. Zároveň každý rozhovor ačkoli byly otázky pokládány ve stejném pořadí měl jiný spád a jiné souvislosti, proto jsou i poznatky z nich poměrně rozličné.

U všech rozhovorů jsem použila shrnující protokol (Hendl 2005:209) za účelem srozumitelnosti a přehlednosti celkové výpovědi, jelikož mnohé informace byly zmíněny u jiného tématu, na které jsem navázala v zájmu plynulosti rozhovoru.

1.3 Terén výzkumu

„Jedním ze sentimentů, které toto novodobé pohanství provázejí, je prožitek osvobození od formujícího vlivu křesťanské civilizace. Proto se tito pohané cítí dostatečně silnými a svobodnými, než aby vytvářeli pevné organizace. Naopak – typickým útvarem novopohanství jsou volná bratrstva, klany, „rodiny“, háje či krby. Centrem společného náboženského života jsou slavnosti, k nimž se zpravidla tato volná společenství sjíždějí. Této svobodomyšlnosti dnes vyhovuje internet, typické médium novopohanské komunikace. Prezentace novopohanů v tomto médiu je nepřehlédnutelná.“ (Vojtíšek 2004: 244)

Výzkum probíhal na Pardubických pohanských setkáních s respondenty, kteří jej pravidelně navštěvují. V rámci těchto setkání jsme vystřídaly několik veřejných i neveřejných lokalit.

Například restaurace Fregata, restaurace Severka, Dobrá čajovna, čajovna Chelsea, archeoskanzen Nasavrky (dnes již k nalezení pod názvem Země Keltů) a jeho přilehlý les (zde proběhl soukromý rituál České pohanské společnosti v rámci festivalu Lughnasad 2018) skautský tábor u Přelouče (v té době bez skautů) a les na okraji Pardubic.

1.4 Reflexe pozice výzkumníka v terénu

Ve svém životě jsem potkala mnoho zajímavých lidí a mnoho zajímavých myšlenek.

Pohybovala jsem se mimo jiné ve sféře začínajících umělců kde mnozí, stejně jako já měli alternativní zájmy. S koncepty, kterými je tedy pohanství naplněno se rozhodně nesetkávám prvně, spíše jsem se s nimi v různých podobách setkala u různých lidí (většina se ale neidentifikovala jako pohané i přes značné názorové průniky) a velkou část jsem přijala do svého vlastního přesvědčení (kupříkladu animismus, prvky hermetiky, čarodějnictví apod.) Tudíž mě vlastně nepřekvapují duchařské historky, podivné sny, které dotyčný interpretuje jako setkání s Bohem nebo Bohyní nebo mrtvím příbuzným. Ještě před studiem antropologie mě tato témata fascinovala a už tehdy jsem došla k názoru, že jde o interpretaci mnohem více než o realitu.

Samotná moje fascinace touto skupinou je individuální forma duchovních cest, po kterých jednotlivý pohané krácejí. Sama svoji cestu hledám a velmi ráda porovnávám svoji optiku s úhlem pohledu dalších duchovně založených lidí.

Nevýhodou tedy pro mě může být to, že si myslím, že na některé věci se nemusím dotazovat, protože znám jejich význam. A naopak výhodou že se díky svým znalostem v rámci okultismu a hermetismu dokážu dostat v konverzaci a konceptech mnohem dál než outsider. Sama ten velký rozdíl jsem schopná posoudit, neboť Pardubické dobré společnosti jsou otevřené a dochází tam i jedna dívka z univerzity která taky shodou okolností hledá inspiraci pro bakalářskou práci ve Wiccanských kruzích. Rozdíl mezi námi dvěma je dost znatelný, protože tam vstupuje jako laik bez duchovní a magické praxe. A zatímco ona se drží spíše stranou, já se snadněji orientuji v tématech a můžu aktivněji směřovat debatu.

1.4.1. Vztah výzkumníka k respondentům

Jak už jsme si řekli v rámci zúčastněného pozorování je nutné navázat se skupinou vztah. A jakmile hovoříme o navázání vztahu ve skupině je podle mě nutné zmínit charakter těchto

vztahů, jelikož má zcela zásadní vliv na informace, ke kterým jsem se dostala. Zároveň je podle mě důležité zmínit vztah k jednotlivým respondentům který je, pochopitelně, ke každému trochu odlišný. Proto je ve stručnosti popíšu.

Daniela

S Danielou se znám ze školy, z přednášek o Novopohanství a západním esoterismu.

Několikrát jsme se i po hodinách zapovídaly. Pohanských setkání se účastníme stejně dlouho, a i na první jsme šli spolu. Byly jsme si vzájemně oporou v kolektivu nových lidí, ze začátku obě trochu nejisté. Vzájemně sdílející dojmy již od začátku.

Drowa

Drowa je velmi vřelá a přátelská osoba. To velmi zjednodušilo celý proces seznamování a sbližování. Velmi často podněcovala diskuzi a začínala rozhovory i s jednotlivci jako já.

Tudíž jsme velmi záhy zjistily že vlastně studujeme stejný obor, a tak se nám i rozšířil okruh témat o kterých jsme hovořily. To do velké míry prohloubilo přátelský charakter našeho vztahu.

Jiří

S Jiřím jsme si takřkajíc sedli na první dobrou. I když je to pohan celým srdcem, našli jsme spolu shodu v mnoha diskuzích o pohanství i jiných tématech. Dost možná k tomu přispívá jeho Wiccou ovlivněný způsob náhledu, který je mi velmi blízký. A zároveň v naší skupině poměrně vzácný. Vzájemné diskuze jsou oba zajímavé a podnětné.

Jakub

Jakuba jsem na pohanská setkání sama upozornila. Známe se již z dřívějších, z několika okultních skupin, kde jsme oba byly členy. Pozvání přijal s povděkem a zapojil se jako

plnohodnotný stálý návštěvník. Nejednou jsme spolu o okultních záležitostech debatovaly již dříve, proto mezi námi panuje důvěra, kterou nebylo nutné v tomto terénu příliš prohlubovat.

Andrea

S Andreou jsme dlouho neměly příliš vřelý vztah. Samozřejmě tu byl vzájemný respekt, ale ne ta automatická vřelá přátelskost jako s předchozími. Zlom, ale podle mě nastal poté co jsem s ní a Danielou vyrazila mimo pohanská setkání na Ezoterický Festival. Sice jsme místo něj skončily u kávy a hraní deskových her u ní doma, ale o to bylo lepší. V menší skupině byl větší prostor pro její vlastní témata, která u pohanů ne vždy vzbudily diskuzi nebo reakci, kvůli jejich silnému příklonu k ezoterice. Díky tomu jsme si i více pohovořily, protože o těchto praktikách také poměrně orientuji.

František

František je tichý člověk. Během setkání se pravidelně stává že sedí nejdál ode mě. Možná i proto je náš vzájemný vztah nejslabší. Zatímco u všech ostatních jsme měly nejen skupinové debaty ale i konverzace jeden na jednoho ještě před samotnou realizací výzkumu, u Františka to tak není. To že oba spíš nasloucháme, než mluvíme nás k sobě taky příliš nepřiblížilo. Míra důvěry mezi námi, neměla tolik prostoru růst jako u ostatních respondentů. Avšak myslím si, že se to změnilo během realizace rozhovoru.

1.4.2 Vztahy ve skupině

V rámci svého výzkumu jsem čerpala primárně z rozhovorů s jednotlivci, ale na obsah diskuzí na setkáních, které mi poskytly velkou část vodítek k nim, do velké míry i určuje i vzájemné vztahy ve skupině. Ty posuzuji ne jednotlivě ale jako celek.

Za více než rok se vzájemné vztahy ve skupině výrazně proměnily. Od začátku byl znatelný respekt, kteří členové vůči sobě měly, zvlášť na diskuzích to bylo jasně znatelné. Když někdo hovořil ostatní mu naslouchaly, nevzpomínám si, že by stalo, že by někdo brebentil stranou

nebo mu skákal do řeči. (Vyjma setkání ve velkém počtu, když se konverzace z praktických důvodů roztržila mezi několik skupinek) Ačkoli třeba Seoras vzhledem k poměru zkušeností má téměř na vše co říct, vždycky když si všimnul že někdo další se chce ujmout slova, dal přednost druhému mluvčímu a svoje řekl až poté co dotyčný domluvil. Toto platí jak pro stálé, tak i přespolní návštěvníky. Vzájemný respekt zůstal, nicméně u stálých návštěvníků cosi přibývalo. Vztah se postupně prohluboval. To je důsledek nejen spolu stráveného času ale i akcí které jsme spolu podnikly – kupříkladu Beltainový rituál u Přelouče. To že jsme se vlastně mimoděk staly přáteli, mi došlo, když jsem si v retrospektivě uvědomila, že když jsme na setkáních jenom my, hovoří se mnohem více o osobních věcech vůbec nesouvisejících s pohanstvím ani vírou ani mystikou. Ze začátku jsme spolu plánovaly rituály, touto dobou plánujeme víkend naplněný Dračím doupětem a maratónem Harryho Pottera.

1.5 Respondenti

Drowa

Od pohledu velmi aktivní studentka humanitního magisterského oboru. Ačkoli se pohanstvím zabývá asi jen tři roky, její aktivismus a velká iniciativa jí dovolila v rámci České pohanské společnosti organizovat místní pohanská setkání. Má velkou lásku k přírodě a pohanství jí fascinuje. Pustila se do toho způsobem jí vlastním. Akce, výlety i dobrovolnictví v rámci České pohanské společnosti, především v archeoskanzenu v Nasavrkách. I díky tomu má mnoho známých z těchto kruhů.

Jiří

Veterán naší stálé skupiny. Je to padesátník s již odrostlými dětmi. Je ženat, avšak jeho žena se těchto setkání účastní málokdy. Z celé skupiny ho považují za nejstálějšího člena. Má s pohanstvím dlouholeté zkušenosti, ke kterým se propracoval skrz zájem o Wiccu a

čarodějnictví. Sám sebe nazývá pohanem a má velmi dobrou představu co a jak ho na cestě ovlivnilo. Jedná se o praktikujícího pohana. Je velmi komunikativní, rád sděluje své myšlenky a sdílí své bohaté zkušenosti. Svého času byl i předsedou České pohanské společnosti. Dnes píše se svou ženou příležitostně články do pohanského časopisu Kolovrat. Jejich nejnovější projekt je sběr receptů na tradiční, lokální česká jídla. Jeho oblíbená sága je Pán prstenů.

František

Má dvě dcery, věk okolo 35. Ve společnosti bývá spíš tišší. Spíše naslouchá, než mluví a svoje postoje pečlivě formuluje. Spíše se projeví v rozhovoru jeden na jednoho než ve skupinové debatě. Když je řeč o divadle, kde hraje nebo o jeho v práci v muzeu a s dětmi je velmi hovorný a sdílný. Je fanouškem Harryho Pottera a larpu.

Daniela

Daniela působí jako nováček. Vlastně nejméně zkušená ze skupiny v pohanství. Její přesvědčení nemá ještě pevnou formu. Na první pohanské setkání jsem vyrazila právě s ní a díky ní. Díky naší společné přednášce o novopohanství, dostala nápad, že by mohla psát o Wicce. A v rámci vyhledávání bližších informací narazila na nedaleko se konající pohanské setkání. Načež mě poprosila abych šla s ní. Je nejmladší stálý návštěvník, je jí 22 let. Ačkoli studuje religionistiku, polyteismem byla dosud nepolíbená. Většina pohanů projde určitou fází zájmu o mytologii, ale Daniela si touto fází neprošla. Avšak zná současné esoterní teorie, a věří ve spiritismus (Pozn. víra v duchy – kterou osobně považuji za jedno z prvních stádií víry v nadpřirozeno v současném evropském prostředí – respektive hlavně v České republice). Obecně se její postoj hlavně v začátcích dá shrnout jako: Věřím, že je něco mezi nebem a zemí, nemám pro to jméno, ale hledám ho.

Andrea

Andrejka je pětatřicátnice pro níž je typické že působí na dvacet. Má dvě děti a je svobodná. Pracuje na částečný úvazek jako poradkyně v obchodě s oblečením. Má poměrně jasnou

představu, jak by věci měly být. Působí na mě tak, že se zvládne prosadit. Svoji víru už našla ale neidentifikuje se jako pohan. Respektive říká že pohanem není. Její víra, kdybychom měly soudit je spíš esoterického než pohanského rázu. Ve skupině svobodně a bez vytáček říká svoje názory i zkušenosti. Její zkušenosti se do jisté míry překrývají s pohanskou vírou, ale ve skrze se zabývá současnými esoterními proudy jako: Afirmace, komunikace a práce s anděly, práce s myšlenkami a alternativním léčitelstvím.

Jakub

Jakubovi je 24 let. Má gymnazijní vzdělání a pracuje na benzínce. Pochází z rodiny se silnou katolickou tradicí. Velmi vnímá své ovlivnění touto zkušeností. Nepovažuje se za pohana ačkoli některé prvky jeho víry s pohanstvím přímo souvisí. Jeho osobní přesvědčení ale je spíše monoteistické než polyteistické (Tento pohled se ale objevuje i u některých pohanů. Jde o ideu, že jeden Bůh je souhrnem všech bohů – tudíž přiřazení na monoteistické spektrum není stoprocentní argument pro to, zda někdo je, či není pohan.)

1.5.1 Způsob výběru

Výběr respondentů proběhl na základě dobrovolnosti (Reichl, 2009:84), ze skupiny stálých návštěvníků Pardubické dobré společnosti. Samozřejmě se tu nabízí otázka reprezentativnosti respondentů. Ta je validní v případě že její pravdivost vymezíme pouze na tuto skupinu, a osoby které mají opakovanou touhu scházet se na těchto setkáních. Ale z hlediska aplikace na celou pohanskou komunitu v České republice, pravděpodobně nejde o reprezentativní vzorek celé komunity.

1.5.2 Anonymizace respondentů

V rámci psaní této práce jsem otázku anonymizace řešila přímo s respondenty. Všichni respondenti si mohli vybrat pod jakým jménem v práci budou vystupovat, ať je jejich přezdívka, občanské jméno, či jméno náhradní, je toto oslovení použito v souladu s přáním

respondenta. Zároveň, jelikož si tedy někteří nepřejí být veřejně známy nebudu uvádět který případ je který.

2 Současné pohanství

Pohanství se řadí mezi tzv. nová náboženská hnutí, nejprve si ale musíme vysvětlit co to nové náboženské hnutí je. „Jako nová náboženská hnutí označujeme ta hnutí, jejichž vznik je motivován novou náboženskou ideou. Novost této ideje je ovšem relativní – je třeba jí rozumět vždy ve vztahu ke společnosti, do níž přichází. Táž idea tedy může být na některém místě nová a může způsobit vznik nového náboženského hnutí, zatímco na jiném místě nová být nemusí“ (Vojtíšek 2007: 13). Nové náboženské hnutí tedy nemusí být vůbec nové a zároveň význam slova nový v tomto případě je spíš vyjádřením jeho postavení než délky působení. V tomto smyslu je relevantnější výraz „nezařazený“ nebo „nerespektovaný“.

„Podmínkou úspěchu této ideje je vystižení určitých (většinou nevědomých) duchovních potřeb části společnosti; úspěšná idea se proto týká zanedbaných a opomíjených oblastí duchovního života a přinejmenším naznačuje odpovědi na náboženské otázky, které třeba dosud nebyly naplno vysloveny, ale které přesto v části společnosti skrytě rezonují“ (Vojtíšek 2007: 13). Musíme si tedy říci, na jaké potřeby vlastně pohanství odpovídá a tím i zjistíme jeho obsah. Novopohanství se snaží odpovídat na přetechnizovanou a rychlou dobu návratem k přírodě, předkům a jejich tradicím. Má feministické prvky, které se vážou na uctívání bohyně (třeba Gaia, jako Matka příroda, Matka Země atd.), ženské spirituality a obroda čarodějnictví jako formy decentralizované ženské spirituality. (Lužný 1997:99) Novopohanství řadíme mezi hnutí vycházející z okultismu. „Okultismus představuje náboženský proud, který se snaží rozvíjet tajné a esoterické nauky a praktiky, přičemž vychází z představy jednotné starodávné moudrosti. [...] snaží se programově navázat na gnózi, alchymii, kabalou, rosikrucianství. Také usilují o obnovu pohanství a čarodějnictví, čímž se velmi blíží hnutí New Age, se kterým se částečně překrývají“ (Lužný 1997: 78).

Pohanství nemá zavedenou jednotnou věrouku. Vlastně se tento název používá souhrnně pro několik jednotlivých cest, které se od sebe liší. „Nakonec je důležité porozumět pluralitě obsažené v pohanství. Přestože známe mnoho forem pohanství, a přestože je mnoho samostatně praktikujících, můžeme můžeme mluvit o třech hlavních tradicích: *Wicca, také nazývaná Staré náboženství (Old Religion), čarodějnictví (witchcraft), Řemeslo moudrých (wisecraft), nebo jednoduše Řemeslo (Craft); *druidismus a *severská tradice (často uváděná pod názvem heathenismus nebo Asátrú) (Partridge 2006: 269).

3 Postoje respondentů a duchovní cesta

V této části, popíšu odlišné postoje a přístupy mých respondentů ohledně jednotlivých částí jejich duchovní cesty. Na začátku, jsem si myslela že některé přístupy a názory budou vlastní všem, ale pestrost v přístupu k různým otázkám víry mě samotnou překvapila. Ačkoli se moji respondenti identifikují různě, každý z nich má určitou formu své vlastní duchovní cesty. Ta se přirozeně, více či méně, prolíná s cestou životní. Ačkoli má pro každého trochu jiný význam, dle charakteru jeho cesty, všem je vlastní myšlenka seberozvoje. Ten může spočívat v ovládnutí sebe sama, nalezení klidu či vědomostí. Nebo všech věcí naráz v různých poměrech. Cesty jednotlivců se liší a tak to má být, jelikož jde o individuální záležitost, kde jeden mustr funguje jen na velmi obecné rovině.

3.1 Není pohan jako pohan

Jedno z prvních zjištění, v rámci mého výzkumu, bylo zcela zásadní pro další rozvoj a pokračování celé práce. Ačkoli by se dalo očekávat, že na Pohanských setkáních se vyskytnou pohané, nemusí tomu být vždy tak. Jelikož jde o otevřené akce, bez jakéhokoli filtračního mechanismu, může na mě přijít v podstatě kdokoli. Tudíž, ne všichni účastníci, ať pravidelní či jednorázový jsou pohané. Tato skutečnost souvisí s tím, že pohané nemají pevně stanovené dogma, a pravidla kdo pohanem je a není. Ve skupině, ve které jsem prováděla výzkum, se probírala různá témata ohledně víry, více či méně související s tradicemi na které dnešní novopohané navazují. Ale nikdy nedošlo k hodnocení víry jednotlivců. Pouze k debatě. Nikdy se nehodnotilo, jak moc je či není jejich přesvědčení pohanské. To souvisí i s tím, že se mnoho z nich zdráhá prohlásit se pohanem, či prohlásit se jenom pohanem.

Z mojí skupiny se nikdo neprohlásit pohanem bez výhrad či aspoň dovětku. Ačkoli všichni souzní se způsobu náhledu, všichni se zároveň proti němu vymezují. Tři ze šesti respondentů tedy potvrdily že vnímají sami sebe jako pohany. Nicméně ani podle svých vlastních měřítek nejsou stoprocentními pohany. Drowa se sama označuje za „mělkého“ pohana. Jirka dodává že spěje k panteismu. A František vnímá označení pohan jako hranici, která je omezující pro jeho cestu.

Jakub se vymezuje podobným způsobem jako František. „Rozhodně bych se jako pohan neidentifikoval. To že se o tyto věci zajímám, mě ještě nemusí škatulkovat.“ (Jakub).

Daniela ačkoli sdílí mnoho názorů, spíše se kloní k neutralitě. Jako studentka religionistiky si skládá obrázek z více věrouk naráz a zároveň cítí že neví dost na to, aby svoji cestu, svoji víru mohla jednoznačně pojmenovat. Andrea sama sebe označuje za hledajícího věřícího. Roky se věnovala seberozvoji skrz učení a praxi různých esoterních systémů.

3.1.1 Pohanství jako součást duchovní cesty

Během svého výzkumu jsem došla k názoru, že nejlepší přístup k pohanství, v rámci skupiny mých respondentů, je jako součásti duchovní cesty. Jelikož se ne všichni chápou jako pohané, ale všichni jdou po určité duchovní cestě, která se více či méně s pohanstvím protíná.

3.1.2 Proč navštěvují pohanská setkání

Po zjištění že část respondentů se za pohany nepovažuje se přirozeně nabízela otázka, proč vlastně na pohanská setkání chodí. V tomto bodě se respondenti shodují na tom, že tam dochází kvůli lidem a debatě s nimi. Jakub klade důraz na rozmanitost pohledů. Andrea s Danielou zase na otevřenost k různým názorům. Jiří hovoří o sounáležitosti spojené se sdílením duchovní praxe. František hovoří o dobré energii která na těchto setkáních koluje. A pro Drowu je nejdůležitější prostor pro sdílení, natolik že se pod hlavičkou České pohanské společnosti ujala organizovat Pardubická setkání.

3.1.3 Kdy a co je dovedlo k pohanství

Ačkoli čas, kdy se respondent o pohanství začal aktivně zajímat můžeme určit, nesmíme zapomínat na fakt, že člověk není tabula rasa a o pohanství se začal zajímat kvůli již existujícímu přesvědčení, či pocitu s ním souznícím.

Drowa se pohanství jako takové začala zajímat ve druhém ročníku na vysoké škole, což je zhruba 4 roky zpět. Spouštěč byla přednáška Antropologie náboženství, kam měla dodat esej. V rámci výzkumu k eseji právě našla novopohanství jako současný směr víry. V rámci tohoto prvotního impulzu začala navštěvovat i religionistické přednášky o novopohanství.

František odhaduje počátek svého zájmu na období studia archeologie, což je zhruba 15 let. Studium mu pomohlo si některé věci identifikovat, rozeznat a popsat to. „Jak jsem jí studoval měl jsem možnost setkávat se se starými rituály a přímo nacházet artefakty které k tomu patřily a zkoumat pohřebiště, tak mě zajímalo, čemu ti lidé věřily a jestli to přetrvává dodnes a zjistil jsem spoustu věcí které my bereme běžně máme od pradávna. Třeba Kult předků, Dušičky, oslava mrtvých a tak dále.“(František)

Jakub uvádí dobu kdy začal pochybovat o křesťanství, když mu bylo zhruba 12 let (před 12 lety). „Jelikož jsem křesťan. Protože pro mladého akčního kluka bylo křesťanství příliš klidné. Takže jsem se rozhlížel po dalších náboženstvích, zejména pak slovanských. Ale necítím se být pohanem a pokud bych měl říci co mě dovedlo k tomu co dělám, tak mě k tomu dovedlo fantasy všeho druhu. Knížky, filmy a tak.“ (Jakub)

Andrea se začala o pohanství jako současnou víru zajímat ve chvíli, kdy jí František poslal pozvánku na Pohanskou Dobrou společnost v Pardubicích (více než rok zpět). Do té doby jí zajímala pohanská víra, ale z historického hlediska. Zajímala jí především víra Keltů a druidská tradice. „Mě tam vedla zvědavost, co se o tom pohanství dozvím.“(Andrea)

Daniela začala časově zhruba stejně s Andreou. V té době se poprvé v rámci svého studia setkala s předmětem Novopohanství. Ten navštěvovala ve druhém ročníku vysoké školy. Ten jí natolik zaujal že si začala hledat informace a knihy nad rámec výuky, aby blíže poznala jejich myšlenky.

„Samotný pohanství jsem našel kolem roku 2000, to znamená 19 let. Ale s pohany jako takovými jsem začal komunikovat v roce 2008, nejdřív po internetu, protože jsem stydlivej. A potom teprve fyzicky.“ (Jiří) Jeho cesta k pohanství však začala už v 17 letech kdy mu jeho věřící babička dala k přečtení bibli. V ní během čtení pozoroval nesrovnalosti, a celé náboženství mu přišlo ‚pošahaný‘. V té době nerozlišoval víru a náboženství, a tak se jako správný rebel pustil do satanismu. Ale jeho zaměření na materiální, stejně jako rebelství ho přešlo. Poté následoval dlouhý útlum po narození syna, které pokračoval až do středního věku, kde změnil mnoho věcí. Vrátil se k víře a díky Harry Potterovi si našel cestu až k pohanským stránkám a od nich k pohanské víře samotné.

3.1.4 Nejbližší pohanská tradice

V současném pohanství je zahrnuto více různých směrů, které se více či méně prolínají. Nejdříve jsem si myslela, že si pohané vybírají jednotlivé tradice, ale v průběhu výzkumu jsem toto přesvědčení musela přeformulovat a zjemnit. Jelikož se vzájemně nerozporují mohou eklektičtí pohané vyzobávat to co potřebují. Tudíž otázka volby se změnila na otázku preferencí. Osobní preference, protože ne všichni se cítí být pohany (Daniela, Jakub, Andrea), či se neomezují jen na jednu tradici (František),

Jakubovy je nejbližší Řecká odnož pohanství. Ta se nezmiňuje tak často jako ostatní směry, ale mezi Českou pohanskou společností je uznávaná jako jedna z tradic pohanství. Na Řecké tradici ho spíš fascinuje pojetí světa než uchopení božského konceptu.

„Ještě jsem jich moc nepoznala. Ale hodně mě zajímají Keltové. Zajímají mě ty bohové a bohyně. Ale spíš chci o tom víc zjistit. Ještě o tom vím příliš málo. Zajímá mě hodně období Artušovských legend a celá ta oblast která s tím souvisí. Merlin, Morgana a tyhle osobnosti co byla zač. Já si myslím že Avalon mohl být astrální město, a mnoho z těch věcí se mohlo udát na astrální úrovni.“(Andrea)

Danielu na první dobrou zaujala Wiccanská tradice, jelikož řeči o čarodějnictví ji nikdy nenapadlo, že by v dnešní moderní společnosti mohl nějaký takový směr existovat.

Františkovi, ačkoli čerpá z mnoha tradic je nejbližší Slovanská odnož.

Drowa tíhne ke keltské tradici a druidismu. Cítí, že to je směr, kterým se záhy vydá.

K Jiřímu také nejvíce promlouvá keltská tradice, ačkoliv se v současnosti dostává na jakousi nadstavbu, kde už není důležitá tradice, ale trvale platné energie za jmény, která se v jednotlivých tradicích různí.

3.1.5 Víra ve více bohů

Jeden ze stěžejních prvků definic, které se na téma novopohanství objevuje je polyteismus.

Vskutku respondenti, kteří sebe sami označily jako pohany, věří ve více bohů. Jiří se nicméně nesoustředí na jednotlivé bohy jako samostatné bytosti, ale na archetypy, které jsou za nimi.

Například bohyně matka, má v různých panteonech a tradicích různá jména ale základní atributy zůstávají stejné. A on je vnímá jedno a totéž akorát modifikované pro tu danou kulturu.

Jakub věří přesně na dva legitimní bohy. Otce a Matku. Otec představuje systém, Matka je příroda a zbytek jsou jejich děti. Je důležité zmínit že nevěří v božskost ostatních známých bohů. Podle něj to jsou také jenom děti.

Daniela věří v jedno božství, které lidmi může být rozděleno na různé části, které jsou pro lidi sice snadněji uchopitelné, nicméně jde pořád o jednotu. Podle jejího mínění jsou pohanští bohové atributy jednoho Boha.

Přístup Andrey má něco společného se všemi ostatními. „Věřím v jednotu, která chtěla poznat sama sebe, tak se rozdělila na dvě části. Božského Otce a božskou Matku. Ti se rozdělily na další. To jsou další vyšší bytosti, ti se taky rozdělily. A pokračovalo to tak dál až vzniklo xxx duší. A ti bohové, jak se ve světě vyznávají jsou jen vyšší bytosti. Nejsou to bohové. Jako já říkám třeba bohyně Isis a mohli stvořit i nějaký světy, proč ne. Ale i je někdo stvořil. Jinak ‚bohyně‘ se jmenuje v každé kultuře jinak ale pořád je to ta stejná. U Isis je to třeba Aštar, Astara. V různých kulturách se jmenuje jinak ale pořád je to ta samá bytost.“ (Andrea)

Tady můžeme vidět, že Andrea se do jisté míry shoduje s přesvědčením všech respondentů, ačkoli její celkový obrázek je značně odlišný.

3.1.5.1 Nejdůležitější bohové

Polyteistická víra nabízí mnoho různých božstev, které lze uctívat, nemohla jsem vynechat dotaz na bohy které preferují.

Daniela jednoduše zastává názor, že není se k čemu jinému obrátit než právě k jednotě, kterou jakou jedinou uznává. Nehodlá se obracet ‚jen‘ vůči atributům. Jakub se také obrací k jediným božským entitám které uznává. Tedy Otcí a Matce, dle jeho názorů jsou důležití ne na osobní ale obecné úrovni, aby vše fungovalo.

Andrea hovoří o vyšších bytostech nikoli o bozích. Do vyšších bytostí počítá i anděly. Nejdůležitější pro ni je Ježíš a archanděl Michael.

Pro Jiřího je nejdůležitější nehledaný a nalezený, Ogmios. Keltský bůh komunikace. Drowa se cítí být nejbližší slovanské bohyni Mokoš a keltskému Cernunnovi a další lesní bytosti,

nezávisle na jejich božském statutu. Františkovi nejdůležitější bohové jsou Svatovít, Brigid a Kristus. Ale dodává že je pro něj ještě velmi důležitý medvěd, jeho totemové zvíře.

3.1.5.2 Osobní význam volby božstva

Každá volba má svůj význam, nejinak je to u výběru božstev. Zatím co u respondenta hledající primárně univerzální řád, můžeme pozorovat představu ideální struktury (Jakub). U Jiřího je to vyjádření sebe sama v současnosti. Drowa nevybírám podle osobních sympatií s tím kým jsou, ale sympatie k místu, kde se vyskytují. A František s Andreou, ačkoli se František identifikuje jako pohan a Andrea ne, mají podobné důvody k volbě svých ‚bohů‘. Pro oba jsou nejen svého druhu ideálem ale patrony na duchovní cestě.

Zároveň však můžeme pozorovat i naprosto jiný přístup ze strany Daniely která, jak sama říká neměla na výběr z více variant.

Pro Danieľu, která uznává Jednotu, jediného Boha je tato otázka zcestná. Její idea božství je založena na hledání univerzálního řádu, spíš než individuální duchovní cesty.

O něco průzračnější je to u Jakuba, který také hledá univerzální systém. Tedy u něj volba nevyovídá o ideálu sebe sama, ale o jeho představě ideální fungujícího systému.

Andrea ačkoli je vnímá ‚jen‘ jako vyšší bytosti jsou to pro ni ideály i když těžko dosažitelné. Ale hlavně jí pomáhají a vedou.

Pro Drowu nejsou důležité atributy ani vlastnosti bohů. Nepracuje s nimi, nemá k nim žádný osobní vztah ani je nebere jako své patrony či vyjádření sebe sama. Ve všeobecnosti jsou pro ni důležité veškeré lesní bytosti, napříč panteony a úrovní důležitosti.

Jiří mluví o Ogmiovi jako nehledaném a nalezeném, jelikož byl zakřiknuté dítě ale postupem času se propracoval ke svému upovídánému já. Je to tedy odraz toho, kým je teď.

František je vnímá jako patrony, zosobnění jeho cesty. Jako své životní poslání si zvolil vzdělávání dětí. „Na té jejich cestě jim dát jako Brigit to světlo, jako Svatovít tu sílu a jako Kristus jim dát odvalu, aby se nebáli udělat něco dobrého. Povzbudit je na té jejich cestě životem. Je to duchovní i životní cesta.“ (František)

3.2 Alternativní jméno jako součást duchovní cesty

Čím déle jsem pobývala v terénu, tím častěji jsem se setkávala s různými zvláštními přezdívkami a alternativními jmény. Alternativní jméno si člověk v těchto kruzích může zvolit z několika důvodů. Jeden z nich je vytvoření ‚pohanské přezdívky‘. Jméno, kterým se představuje mezi pohany, jméno pro rituální a magickou praxi a či prostě jméno které ho nejlépe, dle vlastního názoru, vystihuje.

Dvě respondentky alternativní jméno ani přezdívku nemají. Obě se ale již nad tímto tématem zamýšlely. Daniela v rámci četby Velké modré (tj. Raymond Buckland - Velká učebnice čarodějnictví a magie – Prosnulá kniha zaměřující se na Wiccu). Došla k názoru, že pro ni zatím není nutné mít alternativní jméno. V rámci této knihy je alternativní jméno chápáno jako jméno pro coven (spolu praktikující skupina Wiccanů) a magickou praxi. Andrea alternativní jméno též nemá. Nicméně ta rozlišuje dva druhy alternativních jmen. Duchovní a ‚marketingové‘. Duchovní jméno je pravé jméno duše. Mělo by tedy absolutně vystihovat kým duše je. Zároveň podle Andrey je toto jméno nepodmíněno kulturně, jelikož bylo duši dáno ještě před vznikem Země, tudíž to může být i nějaký nevyslovitelný zvuk. V tomto případě nelze tedy hovořit o tom že si toto jméno nevymyslela ale spíše nenašla, jelikož necítila tu potřebu. Ale vytvoření ‚marketingového‘ jména do budoucna nevylučuje. ‚Marketingové‘ ve smyslu pseudonymu v rámci profesionálního působení v esoterní sféře.

Jakubova přezdívka je Erutan Revol. „Je to jméno mojí oblíbené postavy ze hry, kterou jsem hrál jako malý, a už tehdy se mi líbila myšlenka která ho vedla kupředu a snažil jsem se jít podobnou cestou. Proto jsem si tak nechal říkat.“ Jde o hru Heroes of Might and Magic IV. Erutan je zde elfským zástupcem přírody. Jeho jméno je přesmyčka Lover Nature, vyjadřuje poměrně výmluvně nejen charakter ale i poslání.

Drowa si svoje alternativní jméno našla na střední škole. V té době byla ovlivněna buddhismem, a proto si vybrala tibetské jméno s významem šťastná poutnice. Drowa Zangmo. Vztahuje se k její duchovní pouti a lásce k cestování.

František si vybral před pár lety přezdívku Solo. Má pro něj hned několik významů. Prvním z nich je jmenovec Han Solo ze Star Wars, což je jeho hrdina. A druhá je korespondence s ohnivým znamením Berana. Solo znamená slunce, to považuje za své znamení, zosobnění sebe sama. „Snažím se být pozitivní, snažím se hrát.“

Jiří používá jako alternativní jméno Seóras. Jelikož se cítí v souladu se svým občanským jménem, rozhodl se dále nosit. Jméno Jiří vychází z řeckého ekvivalentu Georgios.

Významově geo orgios, tedy ten, kdo obhospodařuje zemi. Tudíž hledal ekvivalent pro své jméno v keltských jazycích. Nakonec našel významově podobné jméno, které se dnes, i když zřídka používá v současném Irsku. Seorsa neboli zemědělec. Ve starokeltštině Seóras.

Jméno, které si sami vybereme, má výpovědní hodnotu o tom, jak chápeme sebe samé, nejen ve smyslu, kým jsme, i ve smyslu kým chceme být. Seóras je informatik, rozhodně ne zemědělec. Ale má rád zahradničení. A snaží se pečovat o zemi, tím že se jí snaží vracet to co od ní dostává. Kupříkladu je si vědom své spotřeby dřeva, a tak vysazuje nové stromy.

Přijmutím tohoto jména znova, přijal svoji zodpovědnost i za stopu které na zemi zanechává svým bytím a naplňováním svých potřeb. František není vždy jen pozitivní, oheň má v sobě i aspekt destrukce. Může nejen hrát ale i spálit. Drowa je poutnice, ale pout' není jenom o štěstí,

ale i o bloudění a smutku z osamění. Erutan není ekolog ani aktivista ale když ho uvidíte naslouchat v přírodě, v tu chvíli dokážete zahlédnout, že je s nimi a svým jménem v souladu stejně jako s prostředím. Jméno je v tomto případě vyjádření sebe sama, nejen na idylické úrovni smýšlení ale zároveň připomínkou toho, kým jsou, a jaká je jejich cesta životem.

3.2.1 Alternativní jméno v pohanské společnosti a jeho použití

Andrea a Daniela, jelikož žádné alternativní jméno nemají, přirozeně ho v pohanské společnosti nepoužívají. Nicméně ačkoli Jakub a František alternativní jméno mají, mezi ho pohany ho nemají potřebu používat. František nemá potřebu tohoto oslovení, mezi pohany pod touto přezdívkou není znám. Na to má vliv, že celkově pohanství vnímá jako dost privátní záležitost a toto jméno je hlavně pro něj, nikoli pro okolí. U Jakuba je důvod odlišný. Jeho dlouholetá přezdívka se váže na již prožité věci a skutky. „A hlavně se to váže na určitou dobu v mém životě. A váhu toho jména znají jenom lidi z té doby. Proto mi nepřijde důležité to říkat dalším lidem.“ (Jakub)

Drowa používá zároveň občanské i alternativní jméno, když se představuje. Nechává si lidi vybrat, jak jí budou říkat. Ačkoliv si přezdívku nevytvořila pro tyto účely je pod ní v rámci České pohanské společnosti veřejně známá. Stejně známý pod svým alternativním jménem je Jiří, který si ale tuto přezdívku vytvořil právě díky tomu, že se pohyboval mezi pohany.

„Všichni měli přezdívky a já jsem měl jednu z mládí. Tu jsem ale nechtěl použít, protože ta znamenala něco jiného a byla zatížená jinými energiemi. Tak jsem si chtěl vymyslet přezdívku která by byla moje, jenom pro pohany“ Ačkoli v civilním životě se svým alternativním jménem nepředstavuje, nemá problém jí používat i v civilních neoficiálních záležitostech. Na facebookovém účtu má své občanské jméno se svou přezdívkou, a také email. „Ze začátku jsem si říkal že to třeba půjde oddělit, ale v jednu chvíli se ti to prolne. Dokonce je do toho namočená i moje žena. Občas když někde přijdeme tak nám říkají Seórasovi.“ (Jiří)

3.3 Vlivy a zlomy

Chytrému napověz, hloupého trkni. Na každé cestě ať životní nebo duchovní často poutníka potká zlom, který dramaticky ovlivní jeho směřování. Dokonce to může být největší ovlivnění (František a Andrea). Ačkoli jsem zjistila že ne u všech mých respondentů je právě tento zlom největším ovlivněním na jejich duchovní cestě (Jakub). Zároveň může být onen zlom i prvotním podnětem pro počátek duchovní cesty jako v případě Drowy a Daniely. Ačkoli je určitý okamžik zlomu častý, pět ze šesti respondentů nějakou formu zlomového okamžiku prožily, jeho výskyt není samozřejmý což se nám ukazuje na příkladu Jiřího.

Pro Františka byl největší zlom a zároveň největší ovlivnění na jeho duchovní cestě rozvod, který ho ve své době velmi zasáhl. „Muselo k tomu dojít abych našel sám sebe. Našel jsem cestu k rodině. Můj bratr a otec jsou věřící a chodí do kostela. Ale zajímavé je to že umíme předpovídat budoucnost. A oni mi to naznačovaly a bavily jsme se o tom. Máme to v otcově linii. Díky tomu rozvodu jsme začaly mluvit otevřeně a já díky tomu zjistil že jsem citlivý na určité věci. A díky tomu jsem začal i víc vnímat“ (František)

U Andrey se největší zlom a zároveň vliv také překrývají. Babička a dědeček jí měsíc po sobě zemřely. To ji přimělo přemýšlet nad posmrtným životem. I když se v té době již zabývala duchovnem, skrz tuto zkušenost se do něj ponořila mnohem více. Na to mělo vliv seznámení s ženou/médiem na sociální síti. Ta jí zprostředkovala posmrtný kontakt s prarodiči a zároveň jí prozradila, že bude dělat něco podobného jako ona. A vskutku prošla mnohými esoterními zasvěceními až na úroveň mistra učitele. Kupříkladu imara reiky, Ra-Scheeba, kněz řádu Melchizedeka. Zároveň s ní začaly víc komunikovat duchovní bytosti.

Jakub zlom a největší vliv odděluje. „První člověk, který mě ovlivnil na téhle cestě je moje mamka, která mi byla vždycky oporou a taky mě posháněla spoustu zajímavějších knížek který mě posunuly dál. V mém životě je to hlavně o lidech. Protože teoreticky všechno ostatní jde

změřit. A Velký zlomy si pamatuju dva. Jeden z nich, když jsem poznal Masakiho, který měl velmi zajímavý pohled na duchovno. Jeho duchovní pohled se dost opíral o jakousi výjimečnost, nadlidství a vyvolenost. A následně velký zlom když jsem poznal Meriho který mě zase vrátil do reality.“ (Jakub)

Drowa vnímá obecně jako začátek své cesty již v páté třídě, ve chvíli, kdy se vymezila vůči společnosti a materialismu. To souvisí i vyloučením z kolektivu spolužáků v té době. V té době byla až v depresích (pozn. Autora: nediodagnostikované), protože jí svět přišel zkažený. Ale to se změnilo, když narazila na stránku Budhismu diamantové cesty. „Měly tam po levý straně tam měly hezký citáty a já jsem se vždycky zamýšlela nad tím co tím ten autor asi chtěl říct, a tehdy mi to strašně pomohlo. To byl takový můj zlom. Potom jsem se věnovala takovým věcem jako budhismu a příležitostně i třeba o okultismu a náboženství. Od té doby se vlastně zajímám o vše, co okolo toho je.“(Drowa)

Danielin zlom byl zároveň prvotním impulzem k hledání své cesty. Během nehody viděla zemřít dva lidi. A toto setkání se smrtí ji ponoukly v hledání hlavně v oblasti posmrtného života.

Jiří nepocituje že by ho na jeho cestě vůbec potkal nějaký zásadní zlom. Největší ovlivnění vnímá v knize a osobě. „Živá tradice druidů aneb magická spiritualita pro divokou duši. To mě ovlivnilo dost protože to není návod ale její příběh. Autorka má děti, které vozí do školy a využívá všechny možnosti civilizace ale snaží se je používat rozumně aby za ní nebyla příliš velká stopa. A Noira(pozn. Autora: Anima Noira veřejně známá profesionální čarodějnice, pohybuje se i v pohanských kruzích) . Vždycky když jsem s ní mluvil tak mě to někam nasměrovalo. Vždycky to pro mě mělo nějaký důsledek. A určitě mě ovlivňujete vy tady na Pardubický skupině, jelikož tady je to povídání s váma je vejš než s jinýma pohanskýma skupinama.“

3.3.1 Další myšlenkové směry

Moderní společnost nahrává konceptu spirituálního tržiště, kde se téměř každý dokáže dostat k velkému množství informací o spiritualitě jiných kultur, a takříkajíc si vyzobnout co uzná za vhodné. Díky globalizaci se tak můžeme i v Česku setkat s mnoha zástupci věrouk z různých částí světa. V těchto podmínkách je přirozené že jeden člověk je ovlivněn více myšlenkovými směry, věroukami a náboženstvími. Nelze opominout že v našem Českém prostředí je, ačkoli možná ne tak okatě jako třeba u sousedních Poláků, zakořeněné křesťanství. A to nespočívá jenom v monoteismu ale i kupříkladu i v tom, jak hledající přemýšlí o duši.

U Daniely je zřejmé že mnohem víc, než konkrétní filozofie má na ní mnohem větší vliv studium religionistiky jako oboru. Dává jí to mnohem větší rozhled, ale menší volbu v preferenčním výběru literatury.

František je židovsko-katolického původu, tudíž byl ve styku s těmito dvěma tradicemi od dětství. A také vnitřní přesvědčení dle kterého, než se rozhodne nějaké náboženství zavrhnout, musí ho poznat. Zároveň se cítí že ho svou filozofií částečně ovlivnil i buddhismus a islám.

Andree není cizí žádná filozofie krom Islámu, který jí přijde překroucený. Jinak si, dle svých slov, bere z každého systému něco.

Drowa, v rámci své cesty byla velmi ovlivněná buddhismem a jeho filozofií.

Jiří za svoji duchovní cestu potkal křesťanstvím, a wiccou. Také se svého času věnoval satanismu, ale z toho už takříkajíc vyrostl.

Jakub na cestě potkal taktéž mnoho filozofických směrů. Za zmínku určitě stojí křesťanství, animismus, martinismus a částečně hermetika.

3.3.2 Knihy a filmy co je na cestě oslovily

Víra či přesvědčení, není věc, co vznikne přes noc. Je postupně utvářeno na základě mnoha zdrojů. V případě lidí s pohansky zaměřenou vírou je podle mě na místě tázat se nejen na duchovně zaměřenou litera

„Šamanismus od Toma Cowana, Poselství elfů, víl a jiných dobrých duchů od Alexy Krieleové. A pak v neposlední řadě i knihy o Martinismu. Tyhle knihy mi ukázaly velmi zajímavý způsob chápání světa, a nový náhled na duši.“ (Jakub)

Drowa zmiňuje filmy Cesta do divočiny, Sedm let v Tibetu a Princezna Mononoke. Všechny mají velmi výrazný prvek cesty a jisté formy odmítnutí či kritiky materialismu.

Daniela považuje za velmi důležité svoje studium religionistiky, v rámci čehož čte mnoho teologických i historických knih které jí pomáhají vytvořit ucelený obraz a zároveň si sama kriticky utřídit myšlenky. Nad rámec studia jí však zaujala ještě kniha od Daniela Quinna Izmael: Dobrodružství mysli a ducha. Průvodce knihou je mluvící gorila, která učí člověka myslet jinak. „Popisuje to, že existenci sebe sama si uvědomil až ve chvíli, kdy mu lidé dali jméno. To pojmenování ti dá to bytí, tu totožnost. On tam rozděluje společnost na ty dávají a ty co berou. A jakým směrem míří ta naše. To, jak jsme destruktivní k přírodě i sami k sobě. My jsme ti beroucí. Vyzývá ke změně myšlení.“ (Daniela)

Pro Jiřího jsou důležité knihy, které mu ukázaly cestou, kterou se chce vydat ale zároveň i ty které mu ukázaly kterou cestou nejít. „Živá tradice druidů: magická spiritualita pro divokou duši od Emmy Forrestové. Určitě mě zaujala Velká modrá od Bucklanda, tu musel číst každej ve své době. Keltská přírodní magie, ale není to od Scotta Cunninghama. Ta mě posunula hodně. Dala mi návod na praxi a autor tam popisuje hlavně ten rámec. Proč se to dělá. Magik dělá kruh, protože se brání silám. Zatímco ta praxe, kterou dělám já nemá ten kruh funkci ochrannou ale funkci soustředění energie. Má energie se soustředí uvnitř, tedy já ten kruh

nestavím proto abych se chránil, ale proto aby moje energie nikam neunikla. A on tam píše i o spagyrické praxi. O tom, jak se bylinky sbírají a vybírají pro posílení rituálu. To je zajímavý, zkoušel jsem to je to fakt zajímavý a funguje to, ale nemám trpělivost na to abych to dělal, ani to nepotřebuju. U těch oslavných rituálů to není třeba a nedělám tolik magie, aby se mi vyplatilo překonat tu lenost. Knihy od Veselého (poznámka autora: český spisovatel věnující se hermetismu) se mi líbí ale nepraktikuju podle nich.“ (Jiří)

Andrea hovoří o Moci podvědomí od Josepha Murphyho. Který jí změnil náhled na svět ve smyslu ovládnutí vlastního života, nejen pasivně očekávat co přijde. Plejádská světelná terapie od autorky Amarah Quan Yin je pro ni důležitá, jelikož obsahuje mnoho informací z minulosti a zároveň vysvětluje proč a jak se staly. Kupříkladu kdo byl Lucifer, a jak se dostal na zemi a některé další biblické události. Od téže autorky má ještě jednu důležitou knihu, jménem Dějiny Země. Ta vysvětluje kontinuální vývoj událostí na Zemi, Venuši a Marsu a jaký měli na sebe vliv. Všechny tyto knihy žánrově spadají do esoteriky.

František hned z kraje zmiňuje díla fantasy a sci-fi žánru. (viz Sci-fi a Fantasy)

3.3.3 Sci-Fi a Fantasy

Uplynulo mnoho vody od doby, kdy esoterní a nadpřirozené věci v naší společnosti byly tabu. V nejlepším případě otázkou několika mála vyvolených. Dnes, je trh s ezoterikou a duchovnem doslova nabitý, a v populární literární i filmové tvorbě vděčným tématem pohybujícím se svým rozsahem k mainstreamu. Ptát se někoho, zda ho populární tvorba z tohoto směru ovlivnila či nikoliv je trochu jako ptát se, zda byla dřív vejce nebo slepice. Ani jedna odpověď není tak docela pravda. Jednak se v této tvorbě mohou vyskytovat všeobecně známé a na poli esoteriky a okultismu nerozporované myšlenky, třeba existence duchů, tudíž tam člověk může vidět věc které už věří. Nebo obráceně ho některá myšlenka díla může natolik zaujmout, že jí zařadí do své vlastní víry.

Daniela těmto žánrům příliš neholduje, zmínila pouze sérii American Horror Story, což je primárně hororový seriál, který používá i prvky nadpřirozena. Obzvlášť třetí série s podtitulem Coven, sledující příběh čarodějnic, který je inspiračně založen na Wicce.

Jiří miluje ságu Pána prstenů J. R. R. Tolkienu, a Harryho Pottera od J. K. Rowlingové.

Jakub hned z kraje zmiňuje ságu o Eragonovi od Christophera Paoliniho, bestseller své doby.

Dívka dvou světů, o síle myšlenky. Pán prstenů, Harry Potter, Modrý Adept od Pierse Anthonyho a také japonský animovaný seriál Naruto s jeho silným zaměřením na morální kodex. Všechna tato díla spadají pod fantasy žánr.

Andrea spíše, než fantasy preferuje sci-fi. Její oblíbený je Matrix, který ukazuje střípky pravdy. Baví jí filmy od Marvelu, i když hlavně kvůli hezkým hrdinům.

František má oblíbené Nikdykde a Američtí bohové od Neila Gaimana. Vyhlídka na Věčnost od Jiřího Kulhánka, Hlavní hrdina tam v průběhu rozmlouvá s Luciferem a především ho zaujalo pojetí pekla, trestu a vinny. Stáčení temného piva od Tima Powerse popisuje střet starého a nového náboženství, a to jak lidská válka může být zároveň kláním bohů. Z Harryho Pottera ho zaujaly dialogy Brumbála (pozn. Autora: ředitel školy čar a kouzel v Bradavicích) na téma života a smrti. A Noc v Lisabonu od Ericha Maria Remarquea. Tam je pro něj silný především prvek osudovosti, což je jedno z důležitých témat Františkovy duchovní i životní cesty.

Drowa má ráda celkově fantasy žánr. Harryho Pottera, Pána prstenů, Nekonečný příběh ale hlavně Letopisy Narnie od Cliva Staplese Lewise a Zaklínač Andrzeje Sapkowského.

3.3.3.1 Ovlivnění víry sci-fi a fantasy tvorbou

Těžko budeme měřit nějakou objektivní míru ovlivnění těmito díly, jediné, co můžeme zjistit, je, nakolik se sami respondenti cítí být ovlivnění. Jenom tři respondenti vnímají to, že jsou svoji oblíbenou tvorbou ovlivněni, a pouze jeden to vnímá jako ovlivnění ve víře. Zbývá uvádět že je to ovlivnilo hlavně v životě.

Daniela a Drowa se necítí být svoji oblíbenou tvorbou v těchto žánrech ovlivněny. Andrea také ne, ale vnímá to spíš tak, že v něco věří a potom to v té sci-fi tvorbě vidí.

Jakub si myslí že jeho víru, to ovlivnilo minimálně ale vnímá to, že ho všechny silně ovlivnily v životě. Každá z nich mu odhalila nové možnosti a posunula ho dál.

Jiřího ovlivnil Harry Potter ve směřování než ve víře jako takové. Díky tomu že si vyhledával, na čem je vlastně příběh založen, se dostal až ke stránkám o pohanství. Nejvíce o však ovlivnil Tolkien. „Ovlivňuje mě to ani ne tak ve víře jako přístupu k zemi jako takový, protože i Tolkien byl strašně nešťasnej z toho jak se ten průmysl šíří. A je to prostě vidět, jeho hlavní hrdinové jsou zahradníci a pěstují kytičky a rejpu se v zemi. A všichni ti, co špatně skončí jsou ty průmyslníci typu Saruman tam dělá nějaký ty věci ze železa, všichni, co staví ty dýmající pece skončí špatně. Průmysl je pro Tolkiena nutný zlo. Tenkrát ještě nebyl ten průmysl sofistikovanej, dneska je, otázkou zůstává, do jaký míry je to cesta do pekla. Takže spíš k přístupu ke svému životu. Ale myslím si, že vnímám to, že jsou to pohádky.“ (Jiří)

„Určitě Gaiman a Powers. Vlastně v tom že ti bohové jsou mezi námi. A my je nemusíme ani poznat. Defakto jsem tak nějak pochopil že i každý z nás může toho boha potkat, když chce. Jde o to nebát se toho a být otevřený. Toho že můžou být mezi námi. Myslím si, že kdyby bohové skutečně byly, tak by nežily odděleně někde na Olympu nebo v Asgardu ale opravdu by byly tady, protože tady by měli největší sílu, kdyby v ně ty lidi věřily. Protože, to se mi líbí třeba v Pratchettovi, že když lidi přestanou věřit v bohy tak ti bozi zaniknou. To je známá věc.

I Gaiman to řeší. Jejich jména jsou zapomenuta. A takových bylo hodně, to jako archeolog můžu říct. Že nacházíme věci, které jsou rituální a neznáme jména bohů ke kterým se klaněly.“ (František)

3.4 Stručná souhrnná tabulka

	<u>Jakub</u>	<u>Andrea</u>	<u>Jirka</u>	<u>Drowa</u>	<u>František</u>	<u>Daniela</u>
Cítíš se být pohan?	Rozhodně ne. Zajímám se o tyhle věci ale to mě nemusí škatulkovat	Ani ne. Jsem spíše hledající věřící.	Ano, nicméně spěju k panteismu.	Ano, ale zatím ‚mělký‘ souzním s tím, ale nevím ještě jakým směrem se vydám	Ano i ne. Nemůžu a ani nechci se zaškatulkovat jako pohan.	Přímo jako pohan se asi necítím, spíš se stále hledám.
Proč navštěvuješ pohanská setkání?	Kvůli lidem a novým myšlenkám. Pomáhá mi to myslet ‚outside	Otevřená společnost i debata, seberozvoj, nové poznatky.	Sdílení praxe, sounáležitost.	Prostor pro sdílení, vzájemné učení.	Podobné myšlenky a názory, dobrá energie.	Otevřenost novým názorům, různým pohledům. Hledání sebe sama.

	the box'. Nemít tunelovou vizi.					
Co tě dovedlo na cestu pohanství?	Necítím se být pohanem, ale k tomu, co dělám dovedlo fantasy všeho druhu. Knížky, filmy a tak.	Mě tam vedla zvědavost, co se o tom pohanství dozvím.	Životní cesta, a Harry Potter, zástupně, díky němu jsem našel pohanské stránky.	Přednáška antropolog ie náboženstv í.	Studium archeolog ie. A život.	Studium religionisti ky, přednáška o novopohan ství.
Kdy jsi se začal zajímat o pohanství?	V době, kdy jsem začínal pochybova t tak nějak o křesťanstv	Když mi František poslal odkaz na Pohansko u společnost a že se tu	Kolem roku 2000, to znamená 19 let. Ale s pohany jako takovými	Zhruba 4 roky zpět. V druháku na vysoké škole.	Zhruba před 15 lety. Ale některé prvky tam byly již předtím.	Více než před rokem. V druháku na vysoké škole.

	í. Před 12 lety.	koná. Ale už předtím jsem si vždy ráda četla o druidech, ale nevyhledávala jsem toto téma aktivně. – Více než před rokem.	jsem začal komunikovat v roce 2008.			
Nejbližší pohanská tradice?	Řecká	Keltská, Artušovské legendy	Keltská, nicméně pracuji s archetypy, které jsou univerzální napříč panteony	Keltská, druidismus	Slovanská	Wicca, čarodějnictví

			a tradicemi.			
Věříš ve více bohů?	Ano, přesně ve dva. Otce a Matku.	Věřím v jednotu, která se rozdělila, aby mohla poznat sebe sama. Bohy, které pohané uctívají vnímám jako vyšší bytosti.	Ano, ale jako určité archetypální části jednoho celku.	Ano.	Ano.	Ne, věřím v jednoho Boha, v jedno božství. To můžeme rozdělovat na různé atributy, ale stále je to jedno božství.
Kterí bohové jsou pro tebe nejdůležitější?	Ti moji. Ze zjevných důvodů. Jednoduše jsou důležitý pro to, aby	Tak určitě Ježíš, archanděl Michael. Občas s obracím na Pannu Marii. Ale	Nehledaný a nalezený – Ogmios Keltský Bůh komunika ce.	Mokoše, Cernunos Lesní bytosti. Obecně bytosti lesa	Svatovít, Bridgit a Kristus jako jeden z bohů.	Jednota

	tu všechno fungovalo.	nevnímám je jako bohy, ale jako vyšší duchovní bytosti.				
Proč sis vybral tyto konkrétní božstva?	Myšlenka rodiny je pro mě symbolem fungujících o systému. Vidím v tom určitou spolehlivost a jistotu.	Je to ideál i když těžko dosažitelný. Ale hlavně mě pomáhají a vedou.	Je to odraz toho, kým jsem teď, kým jsem se stal.	Jsou to bytosti lesa, Ale nemám s nimi žádný osobní vztah jako patronát. Nepracuji s rituály ani atributy těch bytostí, nejsou pro mě důležité.	Je to vlastně moje cesta. Moji patroni. Pomáhají mi na cestě.	Není k čemu jinému se obracet. Nerozděluj i Boha na atributy nebo části.

Alternativní jméno/přezdívka a jeho význam	Ano. Erutan Revol. Význame m ochránce/p řítel přírody.	Ne.	Ano. Seóras. Je to starokeltsk á verze jména Jiří s význame m ten jež obhospoda řuje zemi.	Ano. Drowa Zangmo. Je to tibetské jméno s význame m šťastná poutnice.	Ano. Solo. Znamená slunce. A také odkazuje na Hana Sola ze Star wars.	Ne.
Používáš ho mezi pohany?	Ne, protože váhu toho jména znají jen lidé, vázaní na určité období mého života.	Ne.	Dneska už jí mám spojenou tak že se mi prolíná i , Ano, původně byla určená hlavně pro pohanské společens tví ale časem se	Ano. Když jsem se přidala ČPS byla jsem tak představen a. Ale představuj u se jak svým občanským jménem, tak i jako Drowa. Nechávám	Ne. Neznají mě tak. Je to hlavně pro mě, ne pro okolí.	Ne.

			mi to prolnulo i do civilního života. Do profesioná lní života ale neprosákl o.	lidi si vybrat, jak mi chtějí říkat.		
Největší vliv na duchovní cestě	Na mé duchovní i životní cestě je to hlavně o lidech. První člověk v tomto směru byla moje mamka, která mi byla oporou a	Viz zlom	Kniha Živá tradice druidů aneb magická spiritualita pro divokou duši od Emmy Forrestové. A osoba Anima Noira.	Viz zlom	Viz zlom	Viz zlom

	posháněla mi spoustu zajímavýc h knih, které mě posunuly.					
Největší zlom na duchovní cestě	Mám dva zlomy. Jeden se váže na Masakiho a jeho pohled na duchovno založený na nadhledství a vyvolenost i. A druhý na Meriho, který mě zase vrátil do reality.	Smrt prarodičů, kontakt s médiem.	Žádný velký zlom.	Sociální vyloučení na prvním stupni základní školy, znechucení materialis mem, objevení budhismu	Rozvod	Setkání se smrtí.

Další myšlenkové směry, které tě ovlivnily na cestě?	křesťanství, animismus, martinismu s a částečně hermetika.	Žádná filozofie mi není cizí, krom islámu	Křesťanství, wicca a svého času satanismu s.	Budhismus	Judaismu s, katolicismus, částečně islám a budhismus	Religionistika a její studium. Vnímá silné křesťanské kořeny.
Co za knihy/filmy tě nejvíce oslovily za tvou cestu?	Šamanismus od Toma Cowana, Poselství elfů, víl a jiných dobrých duchů od Alexy Krieleové. Knihy Martinismu.	Moc podvědomí od Josepha Murphyho. Plejádská světelná terapie od Amarah Quan Yin. A Dějiny země od téže autorky.	Živá tradice druidů: magická spiritualita pro divokou duši od Emmy Forrestové. Velká učebnice čarodějnic tví a magie kniha od Raymonda	Filmy cesta do divočiny, Sedm let v Tibetu, Princezna Mononoke.	Viz fantasy a sci-fi knihy.	Knihy nastudované v rámci studia religionistiky. Izmael Daniela Quinna Život po životě a Život před životem od Raymonda Moodyho.

			Bucklanda Keltská přírodní magie, ale ne ta od Scotta Cunningh ama, od jiného autora.			
Oblíbené fantasy a sci-fi filmy a knihy.	Christophe ra Paoliniho sága o Eragonovi. Pierre Bottero Dívka dvou světů. Pán prstenů J.R.R. Tolkiena,	Matrix a filmy od Marvelu.	Harry Potter J. K. Rowlingo vé, Sága Pána prstenů J.R.R. Tolkiena.	Ano, Harry Potter J. K. Rowlingov é, Pán prstenů. Ale hlavně Letopisy Narnie a Zaklínač. Úžasná Zeměploch a, Nekonečný příběh	Američtí bohové a Nikdykde od Neila Gaimana. Vyhlídka na věčnost od Jiřího Kulhánka . Stáčení temného piva Tima Powerse.	American Horror story. Hlavně třetí série Coven.

	Harry Potter Rowlingo vé, a Modrý adept od Pierse Anthonyh o. Naruto.				Harry Potter J. K. Rowlingo vé. Noc v Lisabon u od Remarqu a.	
Myslíš, že tě některé ovlivnily v tvój víře?	Moji víru to ovlivnilo minimálně . Ale každá z nich mě ovlivnila v životě.	Ne, je to obráceně. Já něčemu věřím a v těch sci-fi filmech to akorát vidím.	Ano, Pán prstenů v přístupu k zemi. A Harry Potter mě ovlivnil tím, že jsem během dohledávání informací, narazil na pohanství.	Myslím si, že mě žádné z nich tímhle směrem neovlivnily	Určitě Gaiman a Powers. V náhledu na bohy a jejich místo ve světě	Ne.

4 Závěr

Duchovní cesty, jsou pestré tak, jako lidé sami. Jejím účelem, je rozvíjet toho, kdo po ní kráčí individuálním způsobem. Skládá se z mnoha jednotlivých voleb, které nejsou podmíněné jedna druhou. Tento výzkum byl zaměřen na duchovní cestu českých pohanů, ale došla jsem k závěru, že tato specifikace byla příliš úzká. Ne všichni, kdo se zajímají o pohanství chápou sebe sama jako pohany. Proto mi přijde více na místě, nad těmito lidmi uvažovat jako nad lidmi, jejichž duchovní cesta se protíná s pohanstvím. Čím déle jsem totiž pobývala v terénu s těmito lidmi, tím více bylo zřejmé, že pohanství není zdaleka jediná filozofie, ani náboženský směr který na ně má vliv. Stejně jako nepřehlédnutelně častá záliba ve fantasy, potažmo sci-fi tvorbě. Doufám, že jsem touto prací dostatečně ilustrovala, pestré spektrum přístupů k různým tématům, týkající se duchovní cesty a to, že i když se dva lidé shodují v některých bodech, vůbec to neznamená že jejich víra je stejná. Doufám, že tato práce poskytne větší vhled do toho, čím je duchovní cesta utvářena a co na její vývoj může mít vliv.

Chtěla jsem zjistit co je vlastně spojuje, a došla jsem k tomu, že to není jedna teze, nebo jedno přesvědčení ale že se shodují na jednotlivých v postojích v menším počtu, ale nikdy ne všichni. To, co je ale spojuje všechny, není názor, ale vůle jít vpřed na své duchovní i životní cestě, a k jim slouží i Pardubická dobrá společnost. Ta totiž nabízí to, co se nehledá zrovna snadno. Komunitu podobně smýšlejících lidí, které zajímají i jiné názory a náhledy než ty jejich. Komunitu, která se schází ne proto aby se opily, ale aby obohatily jeden druhého o nové poznatky, myšlenky a obzory.

5 Seznam použité literatury

Hendl, J. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.

Lužný, D. 1997. *Nová náboženská hnutí*. Brno: Masarykova univerzita.

Partridge, Ch. (ed.) 2006. *Encyklopedie nových náboženství: nová náboženská hnutí, sekty a alternativní spiritualita*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub.

Reichel, J. 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada.

Soukup, M. 2014. *Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii*. Praha: Karolinum.

TOUŠEK, L. a kol. *Kapitoly z kvalitativního výzkumu*. Plzeň, 2015.

Vojtíšek, Z. 2004. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice*. Praha: Portál.

Vojtíšek, Z. 2007. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha: Beta Books.